

Fülep Dániel²⁸⁵: A tolerancia diktatúrája, mint új vallásháború

Absztrakt: A tolerancia relativista ideológiája, amely a modern világban mindenek fölött álló vezérelvként jelenik meg, az ember, a kultúra és a vallás metafizikai lényegének a tagadásával lehetséges. A toleranciára hivatkozva tagadni az abszolút igazságra való igényt, nem vallások közötti békét hoz el, hanem magával a vallással, a vallásos emberrel, az ember legbelső lényegével szemben indít háborút. A relativizmus diktatúrája közvetlen szembefordulást jelent a katolikus keresztény hittel, és annak teljes (kulturális, társadalmi, tudományos, művészeti) örökségével.

A tolerancia mibenléte

A tolerancia fogalmi megközelítése

A tolerancia a maga eredeti jelentésében elválaszthatatlan a jó és a rossz megkülönböztetésétől, valamint a lelkiismerettől, amelynek léte önmagában véve is örökérvényű metafizikai kategóriák. Bátorság (lat. *fortitudo*) a négy sarkalatos erény egyike, mellyel az ember nehéz helyzetekben, fenyegető *rosszal* vagy *veszéllyel* szemben is helyt tud állni. A bátorság szentírási megfelelője a lelki erősség, amely teológiailag *a megfeszített Krisztus erejében való részesedés*, mely erkölcsi erényként kitartóvá teszi az embert a *jóért* folytatott küzdelemben és a szenvedés viselésében. A bátorság és lelki erősség legnagyobb tette a vértanúság.

A bátorság (v. lelki erősség) egyik kísérője a hosszan tűrés, a béketűrés, vagyis a *türelem* erénye (lat. *patientia*). Ennek segítségével az ember szomorúsággal, de mértéktartással viseli a jelenlévő, elsősorban másoktól eredő *rosszat*.

Ezen belül találjuk meg a *tolerancia* (a lat. *tolero*, 'elvisel, eltűr' szóból) erényét, amely a türelem egyik fajtája. A tolerancia az emberiség megnyilvánulása. A másik ember *lelkiismeretének* aktív tiszteletben tartását jelenti. Amíg rossz volta és szándéka be nem bizonyosodik, a jót feltételezi róla. Így biztosít szabad teret a másoknak, ami elengedhetetlenül fontos a személy kibontakozásához.

A tolerancia lényege szerint tehát a lelkiismeretre irányul. A *lelkiismeret* (gör. *szüneideszisz*, lat. *conscientia*) az értelem ítélő aktusa, mellyel a személy a *jó* egyetemes ismeretét egy meghatározott helyzetben alkalmazza. Egyaránt kihatással van a múltra, a jelenre és az eljövendőre is: cselekvésre vagy a cselekvés megtagadására indítja az akaratot; visszatekintve megítéli a cselekedetet vagy magát a személyt, aki azt elkövette; s eligazít a további döntésekben. A *lelkiismeret szabadsága* a személy alapvető joga az igazság, elsősorban a vallási igazság *megismeréséhez* és *szolgálatához*.

Mindebből látható, hogy aki valóban toleráns, szomorúsággal, de mértéktartással viseli a jelenlévő, elsősorban másoktól eredő *rosszat*, szenvedést is vállalva kitartó a *jóért* folytatott küzdelemben, de a legmesszemenőbbig bízik és remél a másik embernek az igazat és a jót felismerni és követni kész lelkiismeretében.

A tolerancia tehát semmi esetre sem jelenti a meggyőződés nélküliséget, de teljes egészében épít az egyetemes igazságra, a jó és a rossz megkülönböztethetőségére, és a lelkiismeret általános érvényére és megkérdőjelezhetetlen értékére.

A keresztény tolerancia

A tolerancia filozófiai megközelítése után vessünk egy pillantást annak teológiai alapjára. A Katolikus Egyház a tolerancia fogalmát Isten hozzánk való toleranciájának értelmezése alapján közelíti meg.

²⁸⁵ WSUF John Henry Newman Intézet [Jázmin u. 10., 1083 Budapest, Magyarország] www.wsuf.hu; fulepdaniel@gmail.com

Isten türelme irántunk végigkíséri az Ószövetséget, melyben az választott nép hűtlensége ellenére az Úr mindig hű marad²⁸⁶, de leginkább Jézus Krisztus megváltó művében fejeződik ki. Isten a megtorló igazságosságot visszatartotta Jézus eljöveteleig, hogy majd az ő egyetlen és örök engesztelő áldozatában kapjon elégtételt. Ahogyan Szent Pál írja:

“Megigazulásukat azonban ingyen kapják, Isten kegyelmének erejéből, Jézus Krisztus megváltása árán. Őt adta oda Isten véres engesztelő áldozatul a hitben, hogy kimutassa igazságosságát. Isten végtelen türelmében elnézte a korábban elkövetett vétkeket, hogy igazságosságát most kimutassa. Mert amint ő igaz, úgy akar igazzá tenni mindenkit, aki Jézusban hisz.” (Róm 3,24–26a)

Az evangéliumban a gondviselő Isten toleránsnak mutatkozik, aki eltűri a bűnöst, jóságával és emberszeretetével kegyelmet és időt biztosít neki (lásd a konkolyról s a búzáról szóló példabeszédet, Mt 13,24–30). Az Úr Jézus a hegyi beszédben összekapcsolja a toleranciát, a tökéletességet, a mennyei Atyához való hasonlatosságot, és az ellenszerezetet. Arra figyelmeztet, hogy szeressük ellenségeinket, és imádkozzunk üldözőinkért. Legyünk tökéletesek, mint a mennyei Atya, aki fölkelti napját jókra és gonoszokra, és esőt ad az igazaknak és bűnösöknek egyaránt (Mt 5,45–48).

A keresztény tolerancia tehát Istennek a bűnös iránti türelméből indul ki, melynek célja, hogy időt és lehetőséget adjon a megtérésre. *“Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”* (Jn 3,16) Ezért éneklé Szent Pál: *„A szeretet türelmes”*. (1Kor 13,4) A tolerancia erénye ekképpen Krisztus megváltó művébe kapcsol be bennünket, amely az önként vállalt kereszthalálban (vö. Jn 10,17–18) éri el csúcspontját. A krisztusi értelemben vett tolerancia tehát szenvedéssel jár, és célja a kiengesztelődés.

A tolerancia, mint alapvető keresztény magatartás

A szívtelen szolgáról szóló példabeszéd (Mt 18,21–35) bár alapvetően az imádságról szól, és jól fölismertetően az Úr imájához²⁸⁷ írt magyarázó példázatnak tekinthető, egyfajta midrás²⁸⁸, egyúttal hűen példázta, hogy Isten azt várja el tőlünk, az emberek egymás iránt is hasonló megértéssel és elnézéssel viselkedjenek.

A keresztény ember tudatában van bűnösségének, tisztában van azzal, hogy szüksége van a megigazulásra és a megszentelő isteni malasztra, ezért állandó bűnbánatban és megtérésben él. Nem tekintheti jobbnak magát a másiknál. (vö. Mt 7,3; Jn 8,7) Krisztus követője továbbá nem feledkezik meg arról, hogy *“Ő, aki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért”* (Róm 8,32), végtelen irgalmával időt és lehetőséget ad a megváltás kegyelmének a befogadására. Ez az alapja annak, hogy a keresztény ember maga is türelemmel és megértéssel kell, hogy tekintsen embertársaira.

A keresztény ember nem ítélkezik. Tudja, hogy ítéletet hozni csak az Úrnak van joga. *“Mert ismerjük azt, aki így szólt: »Enyém a bosszú, én majd megfizetek!« És ismét: »Az Úr ítéletet tart népe felett.«”* (Róm 10,30, vö. [Mt 23,35–36](#)) Aki ítélkezik, saját fejére von ítéletet. *“Ne ítéljete, hogy meg ne ítéltessetek”* (Máté 7,1) Az Úr az utolsó napon mindenkit megítél tettei szerint. (vö. Mt 25,31–46)

A keresztény ember nem fordul el eleve a bűnöstől. Figyelemre méltó, hogy Jézus egy asztalhoz ült a vámosokkal, bűnösökkel és farizeusokkal, szóba állt a pogányokkal, még azt is engedte, hogy a bűnös nő megkenje a lábát, amiért sokan meg is botránkoztak rajta és szemére is vetették, hogy kikkel barátkozik (vö. Mt 8, 5–13; 9, 9–10; Lk 17, 36–5; 19,1–10; Jn 4,1–42). Ugyanakkor Jézus ezt sohasem öncélúan tette, hanem mindig a lélek gyógyításának a szándékával. *„Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek; nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem hogy a bűnösöket.”* (Mk 2,17)

²⁸⁶ *“Talán örömöm telik a bűnös halálában – mondja az Úr; az Isten –, s nem azt akarom inkább, hogy letérjen útjáról és éljen?”* (Ez 18,23) Isten az embert még elesett állapotában is magáénak vallja (Bölcs 11,24; 12,16), hivatkozik az ember testi gyengeségére és törekénységére is (Zsolt 78,38; Sir 18,8). Isten időt enged a bűnbánatra. Türelmes, mert nem akarja, hogy valaki is elveszzen, hanem inkább azt, hogy megbánja bűneit (Jób 33,29; Jer 15,15).

²⁸⁷ Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.

²⁸⁸ A példázatot tömören elemzi Harmai Gábor: *Ahogy én megkönyörültem rajtad... – A Mt 18,28b fordítása és a szívtelen szolgáról szóló példabeszéd értelmezése*. Magyar Sion, új folyam V. / XLVII. (2011/1) 37–40.

A keresztény tolerancia tehát alapvetően nem engedi meg a bűnöstől való eleve elzárkózást, hanem annak javát keresi, megkívánja a megértést és a tapintatot, az alázatos bűnbánatra épül, arra a meggyőződésre, hogy az igaz bűnbánatra mindig nyerhető feloldozás, a kegyelem erejével meg tudjuk változtatni az útjainkat, és egy napon mindnyájan meg kell állnunk az Úr ítélőszéke előtt. Ezért szükséges, hogy őszintén nézzünk bele lelkiismeretünk tükrébe, a felebarát iránt pedig legyünk tapintatosak, együtt érzők és megértők, a haragban késedelmesek, béketűrők és irgalmasok. Adjunk időt és teret egymásnak a bűntől való szabadulásra, a megbánásra, valamint a gondolatok, a szavak és a cselekedetek jobbá tételére, s szavunkkal, személyes példánkkal, imádságunkkal és minden tőlünk telhető segítséggel azon legyünk, hogy a másik megtérjen és éljen. (vö. Ez 18,23)

A tolerancia határai

Az eddig elmondottak alapján jól látható, hogy a keresztény toleranciát semmiképp sem a felvilágosodás pátosza diktálja, nem a jó és a rossz különbségének tagadására épül, sem nem szolgáltatja ki az aktuális közmegegyezésnek vagy egy hatalmaskodó elitnek a jó és rossz tudását, hanem ellenkezőleg, messzemenően tisztában van az isteni törvénnyel, a kinyilatkoztatással, a bűn és a kegyelem valóságával, az erkölcsi kategóriákkal, a megtérés szükségességével.

A tolerancia biblikus és teológiai értelmezése továbbá a kereszténység abszolút igazságigényét sem vonja kétségbe, ellenben határozottan kijelenti, hogy az csak az Isten egyszülött Fiához, az egyetlen üdvözítőhöz, az Úr Jézus Krisztushoz való *hasonulás* által lehetséges. A keresztény ember toleranciája a megváltó műhöz kapcsolódik, amely az igazságosság napja előtt az irgalom óráját hirdeti meg. *“Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse azt, ami elveszett”* (Lk 19,10).

A toleranciát tehát nem szabad semmiképpen sem azonosítani az álláspont-nélküliséggel. Az igazságban való szilárd meggyőződés, a jóakarát és lelkiismereti tisztaság nélkül igazán nem is lehet toleranciát gyakorolni. A hiteles tolerancia megőrzi a bátorságot a hamissággal szemben való ellentmondáshoz, a másik javát kereső szeretetteljes testvéri intelemhez, a jóra való buzdításhoz, és a hitre való neveléshez, akkor is, ha ez szükségszerűen konfliktusokat idéz elő. Mert nem a hamis – vagyis öncélú, nem az igazságra, hanem sokkal inkább egyfajta cinkosságra épülő – látszatbéke megőrzése a célja, hanem a másikkal való teljesebb közösség elérése Krisztusban, vagyis végső soron az Istennel való kiengesztelődés szolgálata.

A tolerancia hiteles felfogása nem állhat meg a “mátság” elfogadásánál, nem fulladhat a “minden mindegy” neutralizmusba, hanem azzal a szándékkal tűri, viseli el a másikat, mert őt mintegy egyenrangú – bűnös és megváltásra szoruló – útitársnak tekinti az élet útján, és akit nagy megértéssel és tapintattal, de ereje és tudása szerint a legjobb irányba kell segítenie.

A tolerancia a felebarát személyes szabadságának és lelkiismeretének teljes tiszteletben tartása lévén valósul meg, azonban ez sem lehet öncélú. Sem a szabad akarat, sem a lelkiismeret nem bálványozható, vagyis nem kezelhető végső vonatkoztatási pontként. Azért fontosak számunkra, mert ezek által vagyunk képesek felismerni és követni az igazságot. A szabad akaratra és a lelkiismeretre való pusztá hivatkozás nem fedezhet hamis, téves ítéleteket, döntéseket és ártó szándékokat. A személyes szabadság és a lelkiismeret tehát addig tolerálható, amíg nyilvánvaló módon a kinyilatkoztatott igazság határain belül marad. Mihelyt ütközik vele, vagyis objektíven felismerhető és tárgyában súlyos törvényszegés történik, kontrollt kell gyakorolni.

Az áteredő bűn következtében az értelem elhomályosult, az akarat meggyöngült, az emberi természet pedig rosszra hajló lett, ami mindnyájunkat érint, és ez az egyetlen oka annak, hogy a szabadsággal való visszaéléssel, és a téves lelkiismerettel szemben – mert ezek legyőzése csakis a hit által és a kegyelem útján lehetséges – türelmesnek kell lennünk.

A tolerancia továbbá nem jelenthet pragmatikus taktikázást sem. Sohasem lehetünk toleránsak azért, hogy bármiféle önös érdeket szolgáljunk vele. Ezzel kihasználnánk a másik esendőségét, visszaélnénk bizalmával, és eltérítenénk a helyes útról, mert saját érdekeinket állítanánk az igazság helyébe, amelyet mindnyájunknak keresni és követni kell.

A tolerancia nem gyávaság, hanem biztos alap ahhoz, hogy mindig készek legyünk bizalommal várni a másokra, és ha megfelelő a pillanat, akkor bátran inteni, buzdítani, tanítani, még akkor is, ha ez

számunkra kellemetlenséggel, megpróbáltatással jár. A tolerancia ellenállása megértő és békülékeny, vagyis szelíd, és mindig készen áll a kéznyújtásra.

Ez a tűrőképesség ugyanakkor minket is véd: az ellenállás akkor is kötelező, amikor az egyéni lelkiismeretünk szabadságát kell megőrizni. Mi sem válhatunk eszközzé a felebarát kezében. A tolerancia nem lehet a hit, a meggyőződés és az önbecsülés kárára. Senki sem hivatkozhat arra, hogy a tolerancia nevében adjuk fel hitünket, meggyőződésünket, önazonosságunkat.

A lelkiismeret és a személyes növekedés tiszteletben tartása, valamint a jóra való segítség kölcsönös, ezért a másik felet is kötelezi. Alázattal fel kell ismerni, hogy mi magunk rászorulunk Isten és az embertársaink irgalmára, tanító szavára, intelmeire, jó példájára. A felebarátok közötti tolerancia mindig kétirányú.

A Katolikus Egyház, mint a tolerancia alanya és tárgya

A világ népességének egyharmada keresztény, ezzel messze a legnagyobb vallási csoportot képezi a földkerekségen. (A második helyet a muszlimok foglalják el.) Az amerikai Pew Research Center kétezer-négyszáz különböző forrásra támaszkodó felmérése szerint a 2,2 milliárd keresztény 50 százaléka katolikus, 37 százalékuk protestáns és 12 százalékuk ortodox.²⁸⁹

A világon élő katolikusok felét tíz ország tömöríti. Több mint 133 millió fővel Brazília egymaga adja a világ katolikus lakosságának 12 százalékát. Ez az ország több katolikus hívőt számlál, mint Olaszország, Franciaország és Spanyolország együttvéve. Második a sorban Mexikó 96 millió hívővel, míg a harmadik 76 millió fővel a Fülöp-szigetek.

A katolikus Egyházat teológiailag, történelmileg és vallásdemográfiai értelemben is a kereszténység törzsének tekinthetjük. A kereszténységnek a világ vallásai körében elfoglalt vezető helyzete pedig statisztikailag is jelzi, hogy a katolikus Egyház a vallási tolerancia kérdésében globálisan döntő tényező. A katolikus Egyház egészen mélyreható, bonyolult kapcsolatrendszere a globális világgal kiemelkedően fontos szereplővé teszi, mint a tolerancia alanya, de mint annak tárgya is, mert egyszerre kell megértőnek lennie másokkal szemben, miközben üzenetével az ellentmondás jeleként áll szemben a világgal. (vö. Zsid 12,1–3)

A kereszténység önazonossága

A keresztény hit az Úr Krisztust az ember egyetlen valóságos és végleges üdvösségének tartja. Péter apostol Izrael népének vezetőihez és véneihez szóló beszédében világosan kijelenti: *“nincs üdvösség senki másban, mert nem adatott más név az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözlünk lehetne”*. (ApCsel 4,12)

Jézus Krisztus, Isten megtestesült Fia, aki *“az út, az igazság és az élet”* (Jn 14,6). Az Úr misztériumában az isteni igazság teljessége nyert kinyilatkoztatást: *“Nem ismeri a Fiút senki, csak az Atya, és az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni”* (Mt 11,27); *“Istent soha senki nem látta, az egyszülött Fiú, aki az Atya ölében van, Ő nyilatkoztatta ki”* (Jn 1,18); *“Krisztusban lakik testi formában az istenség egész teljessége, és benne lettetek ennek a teljességnek részesei”* (Kol 2,9–10).

A krisztusi üdvrend, mint új és végleges szövetség sohasem múlik el, és már semmiféle új nyilvános kinyilatkoztatást nem kell várnunk a mi Urunk Jézus Krisztus dicsőséges eljöveteleig (vö. 1Tim 6,14; Tit 2,13).

Az Úr Jézus mennybemenetele előtt megparancsolta tanítványainak, hogy hirdessék az Evangéliumot az egész világnak és kereszteljék meg az összes nemzetet: *“Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az Evangéliumot minden teremtménynek. Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözl, aki nem hisz, elkárhozik”* (Mk 16,15–16; vö. Mt 28,18–20; Lk 24,46–48; Jn 17,18; 20,21; ApCsel 1,8.) Az Egyház egyetemes küldetése tehát Krisztus parancsából fakad.

“Isten kinyilatkoztatásának Igéje által végérvényesen, teljességében föltárta önmagát, közölte az emberi nemmel, hogy kicsoda Ő. Istennek ez a biztos és végérvényes önkinyilatkoztatása adja az

²⁸⁹ <http://www.pewforum.org/> (U.I.: 2015.06.17.)

Egyház missziós természetének legmélyebb indokát: nem mondhat le arról, hogy hirdesse az Evangéliumot, az igazság teljességét, amelyet Isten önmagáról közölt velünk.”²⁹⁰

A Katolikus Egyház egyedülálló volta – Dominus Iesus

A Hittani Kongregáció 2000. augusztus 6-án kibocsátott *Dominus Iesus* kezdetű nyilatkozata *Jézus Krisztus és az Egyház egyetlen és egyetemesen üdvözítő voltáról* veretesen összefoglalja a katolikus Egyház mibenlétét és egyedülálló mivoltát.

A hívőknek vallaniuk kell, hogy – az apostoli jogfolytonosságban gyökerező²⁹¹ – történeti folytonosság van a Krisztus által alapított Egyház és a katolikus Egyház között: “Krisztus egyetlen Egyháza, (...) melyet Üdvözítőnk feltámadása után a pásztor Péternek adott át (Jn 21,17), és őrá meg a többi apostolra bízta terjesztését és kormányzását (vö. Mt 28,18), és mindörökre az igazság oszlopának és erősségének rendelte (1Tim 3,15), e világban mint alkotmányos és rendezett társaság a Péter utóda és a vele közösségben élő püspökök által kormányzott katolikus Egyházban létezik [subsistit in].”²⁹²

Krisztusnak tehát egyetlen Egyháza van, mely a Péter utóda és a vele közösségben lévő püspökök által kormányzott katolikus Egyházban létezik.²⁹³ Azok az egyházak [s itt a bizánci rítusú, Rómától elszakadt egyházakra gondolhatunk], melyeket, bár nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal, nagyon szoros kötelékek – az apostoli jogfolytonosság és az érvényes Eucharisztia – fűznek hozzá, valóban részegyházak.²⁹⁴

Azok az egyházi közösségek ellenben, melyek nem őrizték meg az érvényes püspökséget és az Eucharisztia misztériumának eredeti és teljes valóságát [ezek jellemzően a protestáns közösségek],²⁹⁵ nem egyházak a szó sajátos értelmében; mindazonáltal akiket e közösségekben megkeresztelnek, azok a keresztség révén beletestestülnek Krisztusba, s ezért bizonyos, jóllehet tökéletlen közösségben vannak az Egyházzal.²⁹⁶

Ezért a hívőknek nem szabad azt képzelniük, hogy Krisztus Egyháza nem más, mint – elkülönült, de valamilyen formában mégis egy – egyházak és egyházi közösségek bizonyos összessége [mint valami “gyümölcsös tál”]; s azt sem gondolhatják, hogy Krisztus Egyháza ma már igazában sehol sem létezik, hanem csak célnak tekinthető, mely felé minden egyháznak és közösségnek törekednie kell.²⁹⁷ Valójában “ennek a már adott Egyháznak az elemei összességükben a katolikus Egyházban léteznek, s a többi közösségben nincs meg a teljességük”.²⁹⁸ “Ezek a tőlünk különvált egyházak és közösségek – jóllehet hitünk szerint nincs meg a teljességük – nem jelentéktelenek és súlytalanok az üdvösség misztériumában. Krisztus Lelke ugyanis nem vonakodik fölhasználni őket az üdvösség eszközeül, melynek hatékonysága a kegyelemnek és igazságnak abból a teljességéből ered, amely a katolikus Egyházra van bízva.”²⁹⁹ A keresztények közötti egység hiánya kétségtelenül seb az Egyház számára; nem abban az értelemben, mintha meg lenne fosztva az egységtől, hanem “amennyiben a megosztás akadályozza egyetemességének teljes megvalósítását a történelemben”.³⁰⁰

²⁹⁰ II. János Pál pápa: *Redemptoris missio* enciklika 5. p.

²⁹¹ Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* konstitúció 20. p.; Szent Ireneusz: *Adversus Haereses*, III, 3, 1-3: SC 211, 20-44; Szent Ciprián: *Epist.* 33,1: CCL 3B, 164-165; Szent Ágoston: *Contra advers. legis et prophet.* 1, 20, 39: CCL 49, 70.

²⁹² II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* konstitúció 8. p.

²⁹³ Hittani Kongregáció: *Mysterium Ecclesiae* 1. p.: AAS 65 (1973) 396-408.

²⁹⁴ II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* 14-15. p.; Hittani Kongregáció: *Communio notio* levél 17. p.: AAS 85 (1993) 838-850.

²⁹⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* 22. p.

²⁹⁶ Uo.

²⁹⁷ Hittani Kongregáció: *Mysterium Ecclesiae* 1. p.

²⁹⁸ II. János Pál pápa: *Ut unum sint* enciklika 14. p.

²⁹⁹ II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* 3. p.

³⁰⁰ Hittani Kongregáció: *Communio notio* levél 17. p. Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* 4. p.

A vallási tolerancia, vallásszabadság

A lelkiismeret szabadsága a személy alapvető joga az igazság, elsősorban a vallási igazság megismeréséhez és szolgálatához.

Vallásszabadságról világi és vallási értelemben beszélhetünk, továbbá meg kell különböztetnünk a jogot (*ius*) és lehetőséget (*potentia*). Az állampolgárnak például joga van arra, hogy földet vásároljon, ha azonban ehhez nincs meg a kellő pénze, akkor erre nincs lehetősége. Ugyanakkor az egyénnek lehetősége van, hogy területet raboljon, de nincs hozzá joga.

A Szent és Örök Isten maga a tökéletesség, a létteljesség, az abszolútum, aki az ember egyedüli létoka és végcélja. Vele szemben a porszemnyi, teremtett ember semmi joggal nem bír. Ha az embernek Isten akaratával szemben joga lenne bármi másra, akkor nem létezne a bűn, de a jó és a rossz fogalma sem.

Az ember Isten képmása (*imago Dei*), vagyis örök életre teremtett és meghívott lény, akinek van értelme és szabad akarata. Az értelem lényegét tekintve nem más, mint képesség azt választani, ami a végső célnak, az üdvösség elérésének megfelel. Akinek hatalmában van több dolog közül egyet választani, az cselekedeteinek ura. Mivel mindazt, ami az üdvösség elérésére szolgál, hasznos jónak nevezzük, a jónak pedig természetében van, hogy a törekvő képességet felkeltse, azért a szabadság az akarat tulajdona, sőt az akarat maga, amennyiben működésénél a választás szabadságával bír. Az ember morális lény, mert értelmével képes jó és az igaz felismerésére, és akaratával a helyes irányba való elköteleződésre. Ez tehát az Isten előtti erkölcsi felelősségünk alapja.

Isten belépett az emberiség történelmébe. Az ősatyák által és a próféták szavával kinyilatkoztatta akaratát, törvényeit és tanítását, Jézus Krisztusban pedig teljesen és véglegesen feltárta előttünk önmagát. Az utolsó időkben pedig megalapította azt az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházat, amely a kereszténység mindenen megosztlása ellenére a teljes és csorbítatlan hitletétemény (*depositum fidei*) egyetlen hiteles őrzője és hirdetője és az üdvösséghez szükséges kegyelmi eszközök teljességének közvetítője.³⁰¹

A Szentírás a hamis kultuszok gyakorlását, sőt még a megtűrését is jogtalanságnak és szellemi parázsnaságnak minősíti.

Az Újszövetségben Jézus Krisztus mondja: *„Azokat, akik megvallanak engem az emberek előtt, én is megvallom majd mennyei Atyám előtt. De aki megtagad az emberek előtt, azt én is megtagadom mennyei Atyám előtt.”* (Mt 10,32–33) Az üdvösségről kijelenti: *„Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül, aki nem hisz, elkárhozik”* (Mk 16,16), az Egyházat pedig a kegyelem rendes útjaként mutatja be: *„Péter vagy, erre a sziklára építem egyházamat... Neked adom a mennyek országa kulcsait.”* (Mt 16,18.19)

Az embernek lehetősége van, hogy téves keresztény közösség tagja legyen, valamely pogány vallást gyakoroljon, sőt arra is, hogy teljesen vallástalan, sőt istentagadó életet éljen, netán sátánista legyen, de Isten parancsai, a józanész, a Szentírás és az Egyház tanítóhivatala (zsinatok, pápai megnyilatkozások) szerint erre Isten előtt joga nincs. Hiszen ha lenne, akkor, ahogy a hitújítók (Luther, Kálvin, Zwingli stb.) az összes szektaalapító, de mindenki más is a maga kénye-kedve szerint alakíthatna magának vallást önmaga szabta törvényekkel és tanítással. Ha ez lehetséges lenne, akkor minden relatív válna, ahol már nem Isten az igazság forrása, hanem az egyes személy szubjektív ítélete és érdeke.³⁰²

A téves, hamis vallások is rendelkezhetnek értékekkel, de ezek leginkább egyes bölcséleti felismerések, valamint természetes emberi értékek (pl. szeretetszolgálat, közösségi összetartás). A görögkeletiek leginkább szakadárok, valóságos hierarchiával és mind a hét szentséggel is rendelkeznek, az eretnység kisebb mértékben érinti őket, tanításuk jórészt megfelel az Egyház hitének. A protestánsok viszont csak egy szentséggel, a keresztséggel bírnak csupán, mert egyrészt

³⁰¹ Vö. Dominus Iesus, *A Hittani Kongregáció nyilatkozata Jézus Krisztus és az Egyház egyetlen és egyetemesen üdvözítő voltáról*. Róma, 2000. augusztus 6.

³⁰² Lásd még XIII. Leó pápa: *Libertas praestantissimum* kezdetű enciklikája az emberi szabadságról, 1888. június 20.

nincsen érvényes papságuk, másrészt a szentségeket vagy teljesen elvetik, vagy csak imitálják. Számos eretnek nézetet vallanak, tanításuk általában nagyon erősen eltér az Egyház teljes és csorbítatlan hitétől. Ilyen értelemben minden jó, szép és igaz, ami az bizánci rítusú elszakadt kereszténységben és a protestantizmusban található, a katolikus Egyházban is megvan, sőt *onnan lett átvéve*.

A pogány vallások (például a törzsi vallások, a távol-keleti vallások, az iszlám) azonban több természetellenes és démoni elemet is tartalmaznak, melyek nemcsak az Istent, a teremtett világ rendjét, de az emberi méltóságát is súlyosan sértik.

A hamis kultusz objektíve súlyos bűn, de ahhoz, hogy egy személy e miatt vétkezzen, részéről szükséges, hogy *tudva és akarva* kövesse el a bűnt. Ezért tehát a téves vallások követői, ha jóhiszeműek és lelkiismeretük szavát követik, üdvözülhetnek, de nem saját vallásuk által, hanem annak ellenére: a katolikus Egyház és saját, az igaz Isten utáni vágyakozásuk miatt. Isten a görbe vonalakon is tud egyenesen írni, de ettől még azok nem válnak egyenesekké.³⁰³

Ha valaki az értelem fényénél felismeri a katolikus Egyházban Isten igazi egyházát, köteles azt követni. Ha e felismerés után is téves vallási közösségében marad, súlyosan vétkezik Isten ellen, aki maga az igazság.

A vallásszabadság mint Istennel *szembeni* jog lehetetlenség. A vallás szabadságát az elmondottak értelmében, tehát mint természeti jogot követelni, védelmezni s engedélyezni semmiképpen sem szabad, mert ha valóban a természet adta volna az embernek e jogokat, akkor Isten uralmának megvetése jogos volna, s az emberi szabadságot semmiféle törvénnyel sem volna szabad fékezni. Az Egyház küldetése az, hogy elszakadt keresztény testvéreinket a féligazságokból a teljes igazságra vezesse, vagyis önmagába integrálja; a pogányok számára pedig elvigye Jézus Krisztus evangéliumát, Isten Országának örömhírét.

Extra Ecclesiam nulla salus

Az Úr Jézus a belé vetett hitet és az Egyházhoz való tartozást az üdvösség feltételének jelenti ki: „*Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül, aki nem hisz, az elkárhozik.*” (Mk 16,16)

Az *extra ecclesiam nulla salus* (lat. 'az Egyházon kívül nincs üdvösség') kegyelemtani alaptétel jelentése, hogy az üdvösség csak az Egyház által érhető el. A tétel hagyományos gyökere az Úr Jézus üdvösségre vonatkozó kijelentésének péteri magyarázata: ahogy Noé bárkája a vízözöntől való szabadulás eszköze volt, úgy a keresztség az üdvösség eszköze. (vö. 1Pét 3,20) Krisztus mennybemenetele után is egyetlen közvetítője az üdvösségnek. A vele való kapcsolatot a szentségek fejezik ki és biztosítják, s az Egyház ennek a találkozásnak a kerete. A szentség a kegyelem közlésének az egyetlen rendes módja. A keresztség az Isten népébe való beiktatás szentsége. Mivel Jézus a keresztséget az Egyházra bízta, azért csak az Egyházon keresztül érhető el az üdvösség. Ez az elv már az egyházatyáknál is megjelenik: Antiochiai Szent Ignác, Szent Ireneusz, Órigenész, Szent Cipriánnak is alkalmazták.

A Megváltó azonban arról is tanít, hogy léteznek a legitim vallási közösségen (akkor a zsidóság) kívül is igaz lelkiületű vallásos istenkeresők, ám nekik is az Egyház az otthonuk: „*De más juhaim is vannak, amelyek nem ebből az akorból valók. Ezeket is ide kell vezetnem. Hallgatni fognak szavamra, s egy nyáj lesz és egy pásztor.*” (Jn 10,16)

Isten országának örömhíre minden kor minden emberének szól. Az Egyház küldetése az egész világra kiterjed. (Mt 28,19)

A teológia ismeri a *vágykeresztség* (lat. *baptismus flaminis*) fogalmát. Már az egyházatyák is tanítják, hogy bár a keresztség eszközszerűen szükséges az üdvösségre, de a jóhiszemű pogányoknál is lehetséges az üdvösség. A Trienti Zsinat tanítja, hogy a szeretetből fakadó őszinte vágy a keresztség fölvételére pótolhatja a vízkeresztséget (*votum sacramenti*).

Bizonyos értelemben tehát lehetséges a szentségen kívüli megigazulás, de ahhoz látni kell, hogy a szentségek valójában Krisztus megváltói tevékenységén nyugszanak, és annak kegyelmeit közvetítik, s

³⁰³ Simon Gábor: *Mi a vallásszabadság?* <http://www.katolikus-honlap.hu/0804/vallassz.htm> (U.I.: 2015.06.16.)

végső forrásuk a megdicsőült Krisztus. Neki megvan a kisugárzó ereje, s ezzel az erővel találkozhatnak azok is, akik nem jutnak el a valódi hithez és a szentségekhez.

Lehetséges tehát az Egyház határain túl is üdvözülni, de kifejezetten az Egyházzal szemben nem! A más vallású embert is a katolikus Egyház üdvözíti, mert esetleges jó szándéka hozzá kapcsolja. Egy más vallású embert is csak Krisztus üdvözítheti. Tehát nem a pogány vallása által, hanem sokkal inkább hamis vallása ellenére üdvözül, mert Isten figyelembe veszi emberileg nézve legyőzhetetlen tévedését (*error invincibilis*).

Az istenhit nélküli emberre azonban ez nem áll. Az egy és igaz Isten, a mi teremtőnk és urunk, műveiből, az emberi értelem természetes világosságánál biztosan megismerhető. Isten létét bizonyítani lehet. A felnőtt ember önhibáján kívül nem, hanem csak saját súlyos bűne következtében juthat abba a helyzetbe, hogy nem tud Istenről.

A vallástalan ember üdvössége ezért komoly veszélyben van. Szent Pál apostol hirdeti: *„Mert ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtése óta műveiből következtethetünk. Nincs hát mentségük, mert fölismerték az Istent, mégsem dicsőítették Istenként, s nem adtak neki hálát, hanem belevesztek okoskodásaikba és érteni nem akaró szívük elhomályosult. Kérkedtek bölcsességükkel és oktalanná váltak.”* (Róm 1,20) A Zsidókhoz írt levélben pedig ez áll: *„Hit nélkül pedig nem lehet senki sem kedves, aki ugyanis az Istenhez járul, hinnie kell, hogy Ő van.”* (Zsid 11,6)

Aki tudva és akarva elhagyja az Egyházat, és haláláig meg nem tér, annak sorsa megpecsételődött: *„Aki nem marad bennem, azt kivetik, mint a szőlővesszőt, ha elszárad. Összeszedik, tűzre vetik és elég.”* (Jn 15,5)

A tolerancia elfajzása

Miután meggyőződünk arról, hogy a tolerancia mit jelent filozófiai, valamint teológiai szempontból, és hogyan írható le a keresztény ember életében, továbbá milyen önazonossággal jellemezhető a katolikus hit, vessünk egy pillantást a kifejezés világi megjelenésére.

A tolerancia kifejezést a közéletben leggyakrabban az antiszemitizmus, a cigányság, a homoszexualitás, a bevándorlás, a rasszizmus kapcsán halljuk. Jellemző szókapcsolata a “zéró tolerancia”, és gyakran együtt jelenik meg az újsütetű “másság”, “kirekesztés”, “gyűlöletbeszéd”, “politikai korrektség” szavakkal. Felfigyelhetünk arra is, hogy a szóhasználat a közbeszédben jellemzően egyoldalú, mert egyes csoportok esetében egészen eltérő módon és mértékben jelenik meg. Másik általános észrevételünk lehet, hogy a politika erőteljesen használatába vette a kifejezést. Nemcsak az eredeti jelentés különböző torzulásainak lehetünk tanúi, hanem ezzel együtt jár a helytelen cselekvés és megvalósítás megannyi esete is. A tolerancia nevében a véleménynyilvánítás egyoldalú korlátozásának, sőt büntetésének eseteivel találkozhatunk, de ismerjük a gúnyolódás, az ocsmányság, a megbotrántoztatás, a nyilvánvaló hazugság, a nyilvános blaszfémia szabadjára engedésének megannyi esetét is, amit szintén a toleranciára hivatkozva követelnek meg eltérni mindenkitől. Az állami hatóságok és a bíróságok a törvényhozással karöltve úgy valósítják meg a toleranciát, aminek az eredeti tartalomhoz gyakran kevés köze marad. Mindennek súlyos következményei vannak az Egyházra nézve, amely létében is az abszolút igazság melletti meggyőződést és elköteleződést hirdeti.

“Az igazság oszlopa és biztos alapja”

Az előző fejezet fényében jól látható, hogy a Katolikus Egyház nyíltan vallja, hogy Jézus Krisztus az Úr, és ezért Isten igazságát a maga teljességében és összességében semmilyen más vallás nem képes megragadni és hirdetni.

Az Úr Jézus a megtestesült Ige isteni személye, “az igaz Isten és igaz ember”, ezért Isten üdvözítő útjai kinyilatkoztatásának véglegességét és tökéletességét hordozzák akkor is, ha az isteni misztérium mélysége önmagában transzcendens és kimeríthetetlen marad. Az igazság egyetlen, teljes és tökéletes, mert aki mondja és teszi, vagyis a cselekvő alany az Isten megtestesült Fia.

Az Úr Jézus szavai, cselekedetei és egész történeti lénye az emberi valóságukat tekintve korlátozottak. Az Istenről elmondott igazság azonban nem veszíti érvényét és nem csorbul amiatt,

hogy emberi nyelven hangzik el. A hitünk szerint valljuk, hogy a testté lett Ige az üdvösségtörténet teljes misztériumában – a megtestesüléstől a megdicsőülésig – az Atyából részesedő, valóságos forrása és megvalósulása Isten emberiségnek szóló egész üdvözítő kinyilatkoztatásának. A Szentlélek pedig, aki az Atyától és a Fiútól származik, megtanítja az apostoloknak és rajtuk keresztül minden idők egész Egyházának ezt a *“teljes igazságot”* (Jn 16,13). Ezért a katolikus hit vallja, hogy *“az élő Isten egyháza az igazság oszlopa és biztos alapja”*. (1Tim 3,15)

Tolerálhatatlan kereszténység?

Krisztus követője tudja, hogy az evangélium üzenete az ellentmondás jele marad a világ végéig. A keresztény ember sorsában is azonosul Mesterével. *“Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek: Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak, ha az én ígéret megtartották, a titeket is meg fogják tartani.”* (Jn 15,20)

A modern, szekularizált, relativista, pluralista világban nem váratlan, hogy a kereszténységet és az Egyházat manapság egyre erősebb támadások érik. A keresztényeket egyre többször éri hátrányos megkülönböztetés vagy üldözés szerte a világon. Az egyes esetek indítéka ugyan más és más, a politikai és a gazdasági tényezők olykor lényegesen nagy súlyt képeznek, végső soron azonban mégis a tolerancia nevében (amikor a *“felvilágosult nyugat”* fordul saját *“szülőanyja”*, a kereszténység ellen) vagy éppen érdekében (amikor az iszlám harcol a *“jogaiért”*) történik. E dolgozat keretein belül nincsen lehetőség a politikai és világhatalmi mozgatórugók tüzetes vizsgálatára. Meg kell azonban említenünk az Egyesült Államok és szövetségeseinek, valamint a cionista mozgalomnak és különböző felforgató szervezeteknek (pl. szabadkőművesség) a felelősségét abban, hogy egyrészt a jogi környezet és a társadalmi hangulat megváltoztatása, valamint az iszlám terrorizmus és különösen az ISIS kialakulása és felfejlődése okán a kereszténység soha nem látott mértékű üldözése zajlik szellemi, kulturális és fizikai szinten egyaránt.

A kereszténységgel szembeni negatív megnyilvánulásokat alapvetően két részre oszthatjuk: *intoleranciára* (ezalatt a keresztényellenes megnyilvánulásokat és azt érthetjük, hogy megpróbálják a keresztényeket kiszorítani a közéletből és a médiából), valamint *diszkriminációra*, ami a vallásszabadság törvényi korlátozása, ilyen szempontból pedig súlyosabb az intoleranciánál. Beszélhetünk a vallásszabadság, a szólásszabadság, a lelkiismereti szabadság ellen és a diszkriminatív egyenlőségi politika miatt elkövetett keresztényellenes tettekről. Lássunk néhány illusztrációt, a negatív megnyilvánulásoknak csak néhány típusából hozva példákat, a teljesség igénye nélkül.

Az Úr Jézus test szerint való születésének főünnepé, a karácsony is lett már a félreértelmezett tolerancia áldozata. A nagy nyugati egyházatyának, Szent Ágostonnak az édesanyjáról, Szent Mónikáról elnevezett, Los Angeleszel egybeépült amerikai városban, Santa Monicában a helyi ateisták a város vezetésénél kezdeményezték, hogy tiltsanak be minden „látogatatlan kiállítást” a közterületen. Az ötlet bevallottan a betlehemek ellen irányult.³⁰⁴ A Freedom From Religion Foundation elnöke, Annie Laurie Gaylor szerint³⁰⁵ a vallás egyszerűen nem való a közterekre, és épp elég, hogy minden sarkon „adómentes” templom áll. Továbbá szerinte a döntés az állam és az egyház szétválasztásának fenntartását szolgálja.

A brüsszeli városházán 2012-ben úgy döntöttek, nem állítják fel a hagyományos karácsonyfát a város főterén, csak egy erősen leegyszerűsített stilizált *“elektronikus télfát”* állítanak. A helyette felállított installációval a város lakosságának már majdnem negyedét kitevő muszlimok érzékenységét szeretnék tiszteletben tartani³⁰⁶, más források szerint viszont egyszerűen csak modernitásukat akarják demonstrálni.³⁰⁷

³⁰⁴ http://mandiner.blog.hu/2012/11/21/szekularis_monica-show_tilos_betlehemezni (U.l.: 2015.06.16.)

³⁰⁵ <http://latimesblogs.latimes.com/lanow/2012/11/nativity-scene-ban-the-atheists-won-on-this.html> (U.l.: 2015.06.16.)

³⁰⁶ <http://www.bbc.com/news/world-europe-20302574> (U.l.: 2015.06.16.)

³⁰⁷ <http://www.euronews.com/2012/11/12/many-are-not-fans-of-brussels-modern-art-christmas-tree/> (U.l.: 2015.06.16.)

2014-ben Femen-fúriák pusztították el a betlehemi jászlat Brüsszelben – bizonyára a tolerancia és a nők jogai jegyében. Ugyanezen keresztényellenes és feminista szervezet egy tagja Ferenc pápa karácsony napi *Urbi et Orbi* áldása után nem sokkal a római Szent Péter tér Betleheméből a Kisdéd Jézus szobrát felkapta és hangos ordítások közepette elvitte. A félmeztelen nő keblein a *God is woman* (Isten egy nő) felirat volt olvasható.

De nem csak a karácsony átértelmezési vagy megsemmisítési kísérletei illusztrálják a kereszténység elleni nyílt támadásokat. 2011-ben történt, hogy az Európai Bizottság diákoknak készített naptárából kimaradtak a keresztény ünnepek, így a karácsony és a húsvét is, amelyben azonban szerepelnek a zsidó, a mohamedán, a hindu, a szikh és a kínai ünnepek.³⁰⁸

Az Európai Emberi Jogi Bíróság 2012-ben helyben hagyta a svéd bíróság azon döntését, ami alapján börtönbe kell vonulnia a homoszexualitást kritizáló szórólapon osztozó négy embernek. A strasbourgi bíróság ítélete szerint a svéd bíróság döntése nem sértette a szólásszabadságot. Amíg tehát a keresztény tanítás kritizálása, a keresztényellenes megnyilvánulás, a nyilvános blaszfémia (pl. homoszexuális felvonulásokon, egyes művészeti kiállításokon) a szólásszabadság részeként értelmezendő, ugyanakkor a homoszexualitásról szóló keresztény, egyházi tanítás pusztá kifejtését vagy megvédését is „gyűlöletbeszédnek”, „homofóbiának” értékelik a nemzetközi jogvédő szervezetek, szankciókkal sújtják a helyi hatóságok, amit precedens értékűen helyeselnek a nemzetközi bíróságok is.

2013. április 23-án este Brüsszel főpásztorát, André-Joseph Leonard érseket négy félmeztelen Femen-aktivista támadta meg a Brüsszeli Szabadegyetemen a „Blaszfémia: bűntett vagy véleményszabadság” címmel rendezett konferencián. Az érseket már korábban is érték durva fizikai és jogi természetű támadások azért, mert az Egyház hitét és tanítását hirdette és képviselte.

A művészi élet is állandó terepe a keresztényellenes megnyilvánulásoknak. Szomorú példa erre Nitsch és Serrano zsidó alkotók – Magyarországon is teret kapott – Krisztus-gyalázása, vagy Győrffy László Szegeden kiállított botrányos és ocsmány műve. Figyelemre méltó, hogy jellemzően sohasem például a Tóra, a Talmud, a menóra válik az efféle megbotránkoztatás tárgyává, ami ellen a hatóságok és a jogvédő szervezetek egészen biztosan a lehető legszigorúbban fel is lépnek, de nem is éppen bármelyik távol-keleti vallás szimbólumai. A progresszív baloldali ideológusok szeretik a vallásellenes művészetet – egészen addig, amíg az keresztényellenes.³⁰⁹

Ismert a norvég közszolgálati televízió egyik legismertebb, legkedveltebb műsorvezetőjének, Siv Kristin Sællmannak az esete is. A helyi muszlim közösség vezetői tiltakozásba kezdtek, amiért a tévéhíradó egyik adásában a nyakláncon keresztet viselt. „A nyakláncon függő kereszt sérti az iszlámot”, „ez a jelkép sérti a tévécsatorna semlegességét” – mondták. Ezt követően megtiltották, hogy a műsorvezető viselje ezt a mindössze 1,4 centiméternyi kis keresztet – tájékoztat a Vatican Insider.³¹⁰

A keresztényekkel szemben azonban a nyílt pusztítás is zajlik. Ferenc pápa kijelentette: ma több vértanúja van az Egyháznak, mint az első századokban.³¹¹ A kereszténység a legüldözöttebb vallás. Felmérések szerint világszerte a vallási indítékú üldözések 75-80 százaléka keresztények ellen irányul, évente 170 000 keresztény veszíti életét hite miatt, az üldözést elszenvető hívők száma megközelíti a 200 milliót – szerepel az Európai Unió Püspöki Konferenciáinak Tanácsa által közzétett jelentésben.³¹²

³⁰⁸ http://erdely.ma/hitvilag.php?id=83357&cim=kihagytak_a_kereszteny_unnepeket_az_eu_s_naptarbol (U.I.: 2015.06.16.)

³⁰⁹ <http://www.nationalreview.com/article/418083/liberal-hypocrisy-blasphemous-art-jonah-goldberg> (U.I.: 2015.06.16.)

³¹⁰ <http://magyarkurir.hu/hirek/keresztet-viselt-nem-vezetheti-teve-hiradot> (U.I.: 2015.06.10.)

³¹¹ <http://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-ma-tobb-vertanu-van-mint-az-első-századokban/?q=kereszt%C3%A9ny%C3%BCld%C3%B6z%C3%A9s> (U.I.: 2015.06.16.)

³¹² <http://mno.hu/kulfold/riaszto-valosag-a-leguldozottebb-vallas-a-keresztenyseg-1062355> (U.I.: 2015.06.16.)

A Vatikáni Rádió olasz szerkesztősége az Open Doors International, a Kirche in Not (Szükséget Szenvedő Egyház), az Amnesty International és a Human Rights Watch adatait gyűjtötte össze³¹³, amelyek azt igazolják, amit Ferenc pápa is metsző élességgel fogalmazott meg a 2015. március 15-i vasárnapi Úrangyala imádság során: „A keresztényeket üldözik”.³¹⁴ Az utóbbi két évben a hitükért megölt keresztények száma az általuk összesített adatok szerint a négyszeresére emelkedett, 1201-ről 4344-re. Ebben az időszakban 1602 keresztény templomot gyújtottak fel vagy romboltak le.

A Vatikáni Rádió közlése szerint a keresztényüldözés feketelistáján az első tíz országból nyolc muszlim. A listavezető mégis Észak-Korea, ahol a kommunizmus nevében irtják a keresztényeket, feltehetőleg 50 ezer keresztényt tartanak lágerekben. Üldözés zajlik Kínában is, ahol a katolikus egyház megosztott a földalatti és a hivatalos patrióta egyház között. Irakban 2000-ben még másfél millió keresztény élt, az amerikai háború következtében bekövetkezett káosz miatt azonban a többségüknek el kellett menekülnie vagy megölték, mára csak egyharmaduk maradt az országban.

A muszlim országokban a keresztényüldözés formája lehet gazdasági, etnikai vagy vallási jellegű. A legnehezebb helyzetben a Közel-Keleten Irán, Irak és Szíria, míg Afrikában Líbia, Nigéria, Szudán és Szomália és Kenya keresztényei vannak. Az iszlamista al-Shabaab, valamint a Boko Haram terrororganizáció tart rettegésben mindenkit: falvakat gyűjtanak fel, embereket ejtenek túszul, tesznek szexuális rabszolgává, vagy gyilkolnak meg. Irakban és Szíriában és Líbiában az Iszlám Állam terrororganizáció fegyveresei tartják rettegésben a lakosságot és kényszerítik menekülésre a keresztényeket. A keresztények látványos tömeges kivégzéseinek képeit az egész világ ismerheti. Az Iszlám Állam 2014. júniusában lerohanta Irak második legnagyobb városát, az ősi Ninive helyén épült Moszult, ahol nagy lélekszámú keresztény lakosság élt kétezer éve. A polgárháború kitörése előtt 1,8 millió keresztény élt Szíriában, jelenleg 1,1 millióra tehető a számuk, és sokuk menekültként él saját hazájában.³¹⁵

2015. március 27-én, pénteken az ENSZ Biztonsági Tanácsa ülésének középpontjában a világszerte fokozódó keresztényüldözés problémája állt. A nemzetközi közösség és a világ közvéleménye egyre inkább tudatára ébred annak, hogy a keresztényüldözés világjelenség, és az utóbbi évek terrorakcióinak legfőbb célpontja a kereszténység. A statisztikák szerint a vallási okból elkövetett terrorcselekmények közel hetven százaléka az utóbbi húsz évben a keresztények ellen irányult, és ez a tendencia csak erősödik.³¹⁶

A vallásos érzék megtámadása a tolerancia nevében

Az előző fejezetben röviden áttekintettük, hogy a kereszténység és a relativista diktatúra lényegében mondanak ellent egymásnak. Amíg az Egyház igehirdetésének alapvető üzenete az, *“hogy Jézus nevére hajoljon meg minden térd az égben, a földön és az alvilágban, és minden nyelv vallja, hogy »Jézus Krisztus az Úr!« az Atyaisten dicsőségére”* (Fil 2,10-11), a tolerancia relativista értelmezése nem tűr meg semmiféle isteni igazságra és törvényre való hivatkozást. Bár egyedül a kereszténység állítja, hogy Krisztus a Megváltó, a modernista tolerancia számára a transzcendenciát ismerő és isteni parancsolatokat hirdető vallásokkal szemben mégis fűnyíró-elv érvényesül, sőt az emberi mivolt alapvető vallásossága (*Homo religiosus*) válik megkérdőjelezetté. Így eshet meg, hogy a tolerancia diktatúrájában nemcsak a kereszténység, de az iszlám vallás is, és végső soron az ember vallásos érzéke is gyalázat és gúny tárgya lehet. Ennek illusztrálására érdemes röviden áttekintenünk a Charlie Hebdo esetét, mint *“állatorvosi lovat”*, amely egyszerre mutatja a világpolitikai érdekek és háttérhatalmak feszültséget szító játékát, de a tolerancia diktatúrájának Istennel szemben gyakorolt sántáni cinizmusát, gőgjét, valamint a mélységes képmutatását és hamisságát is.

³¹³ <http://www.magyarokurir.hu/hirek/ket-ev-alatt-negyszeresere-nott-meggyilkolt-keresztenyek-szama/?q=kereszt%C3%A9ny%C3%BCld%C3%B6z%C3%A9s> (U.I.: 2015.06.16.)

³¹⁴ <http://www.magyarokurir.hu/hirek/ferenc-papa-isten-ingyenesen-es-igazan-szeret-minket> (U.I.: 2015.06.16.)

³¹⁵ <http://www.magyarokurir.hu/hirek/okumenikus-imaorat-tartanak-martirhalalt-halt-keresztenyekert-budapest/?q=kereszt%C3%A9ny%C3%BCld%C3%B6z%C3%A9s> (U.I.: 2015.06.16.)

³¹⁶ <http://www.magyarokurir.hu/hirek/az-ensz-biztonsagi-tanacs-keresztenyuldozesrol-targyalt/?q=kereszt%C3%A9ny%C3%BCld%C3%B6z%C3%A9s> (U.I.: 2015.06.16.)

Egy állatorvosi ló – a Charlie Hebdo esete

2015. január 7-én két fekete csuklyás fegyveres támadt rá AK-47-es géppisztolyokkal a francia satirikus magazin, a Charlie Hebdo szerkesztőségére. Legalább 12 ember meghalt, köztük két rendőr. A terrorakcióban 4-en súlyosan megsérültek, és négy könnyű sérült is lett.³¹⁷

A rákövetkező vasárnap, január 11-én milliós tömeg részvételével megkezdődött vasárnap Párizsban a „terrorizmus elleni történelmi tiltakozó menet”.³¹⁸ Ezzel párhuzamosan 44 – zömmel európai – ország állam- és kormányfője vonult fel Francois Hollande francia államfő oldalán a titkosszolgálat által előzőleg megtisztított és lezárt mellékutcájában, kifejezve együttérzésüket a Charlie Hebdo-ügy kapcsán. Az élő adásban a két videót egymáshoz igazították, és így valóban úgy tűnik, amiről a világsajtó beszámolt, hogy a „bátor és határozott” politikusok a hatalmas tömeg élén haladnak.

Kövér László, a Magyar Országgyűlés elnöke a példátlanul erőszakos cselekedet, amely ártatlan emberek életét oltotta ki, *támadást jelent az emberi méltóság és az alapvető európai értékek, mint a szólásszabadság és a demokrácia ellen.*³¹⁹

A terrorcselekményt követő szerdán, január 14-én a Charlie Hebdo ismét megjelent, újra benne Mohameddel. A lap azonban a szokásos 60 ezer helyett 3 milliós példányszámban kerül piacra. Egyenesen a címlapra kerül most a próféta, aki egy „Je Suis Charlie” feliratú táblát tart a kezében, feje fölött pedig „Tout est pardonné” (Minden meg van bocsátva) olvasható.³²⁰

„Egy hete a Charlie több csodára képes, mint az összes szent és próféta együtt” – írja vezércikkében Gérard Biard. Szerinte a legtöbbet azon nevettek, hogy a Notre-Dame harangjai is értük szóltak. Mindenkinek köszönetet mondanak, akik valóban kiálltak mellettük, őszintén „Charlie-k lettek”. A többiekre pedig magasról tesznek.

A vezércikkből megtudhatjuk, hogy a szerkesztőség nem fogadja el azt a kritikát, hogy „sajnálom, ami történt, de”. Arra figyelmeztetnek, hogy az a hiba, amikor az ember kimondja azt, hogy „de”. A szerkesztőség szerint a történeteket illetően és magában a szólásszabadságban nincsen „de”.

Szerintük tudniuk kell azoknak a millióknak, akik kijelentették, hogy „Je suis Charlie”, hogy egyben amellet álltak ki, hogy „Je suis la laïcité” (a laicitás, az állam és az egyház teljes szétválasztása). A vezércikk végén pedig a múlt héten szintén mellettük kiálló Ferenc pápának is üzentek: „csak akkor fogadjuk el, hogy a Notre-Dame harangjai értünk szólnak, ha a Femen aktivistái kongatják azokat.”³²¹

„Akkor kezdjük megint”

A sajtószabadságnak korlátai vannak, alapvető emberi jog, de nem jogosít fel senkit mások vallásának megsértésére. (...) Nem szabad provokálni, megsérteni mások vallását, nem szabad gúnyt űzni belőle – mondta január 15-én Ferenc pápa a Srí Lankáról a Fülöp-szigetekre tartó repülőgép fedélzetén, utalva a Charlie Hebdo satirikus francia hetilap elleni múlt heti merényletre válaszul a magazin által megjelentetett újabb Mohamed-karikatúrákra.

A pápa szerint a sajtószabadsághoz való jogot mások megsértése nélkül kell alkalmazni. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy megengedhetetlen ölni a vallás nevében, amelyet soha nem lehet az erőszak igazolására használni.³²² A pápa a repülőgépen mellette lévő Alberto Gasparrira, a pápai utazások szervezőjére mutatva úgy fogalmazott az őt kérdező újságíróknak: „Ha az én jó barátom, Dr. Gasparri szitkokat szór az anyámra, pofonra számíthat.”³²³

³¹⁷ http://index.hu/kulfold/2015/01/07/fegyveresek_tamadtak_egy_francia_magazin_szerkesztosegere/ (U.I.: 2015.06.10.)

³¹⁸ http://mandiner.hu/cikk/20150111_a_parizsi_menet_eloben (U.I.: 2015.06.10.)

³¹⁹ <http://nol.hu/belfold/kover-ez-tamadas-az-alapveto-europai-ertekek-ellen-1508525> (U.I.: 2015.06.10.)

³²⁰ http://index.hu/kultur/media/2015/01/12/charlie_hebdo_szerdai_cimlap/ (U.I.: 2015.06.10.)

³²¹ http://index.hu/kultur/2015/01/14/kiderult_min_nevettek_napokig_a_charlie_hebdonal/ (U.I.: 2015.06.10.)

³²² http://index.hu/kulfold/2015/01/15/papa_a_terrorrol_ha_a_baratom_szidja_az_anymat_pofonra_szamithat/ (U.I.: 2015.06.10.)

³²³ <http://www.magyarurir.hu/hirek/papai-sajtokonferencia-sri-lankarol-fulop-szigetekre-tarto-repulo-fedelzetem> (U.I.: 2015.06.16.)

Hat héttel a szerkesztőséget ért terrortámadás után megjelent a francia satirikus lap 1179. száma. A legújabb számnak nem az iszlám próféta van a borítóján, hanem többek között a francia Nemzeti Front elnöke, Marine Le Pen, a volt köztársasági elnök Nicolas Sarközy, ahogy kutyalakban üldöznek egy másik négy lábút, ami a Charlie Hebdót tartja a szájában. Dühös, acsarkodó kutyaként mutatják be Ferenc pápát is a gúnylap címlapján, majd szemtelen megjegyzésként azt ajánlják neki, hogy "olvasgassa az evangéliumokat, jelesen a hegyi beszédet, melyben Jézus azt ajánlja, hogy ha megütik a jobb arcodat, tartsd oda a másikat is. Egy jó keresztény ugyanis nem bántja a társát, ha az az anyját szidalmazza". A címlapon a felirat nagyjából azt jelenti, hogy "akkor kezdjük megint".

A Charlie Hebdo-val viccelni nem lehet

A Charlie Hebdo egyik karikatúráját merészelte átrajzolni egy 16 éves francia gimnazista. A diákot azért vették őrizetbe január harmadik hetében Nantes-ban, mert aktualizálta a francia lap egyik híres címlapját. Az eredeti karikatúrán Mohamed próféta a Koránt tartja maga elé a golyózaporban, és azt mondja: "Ez szar, nem véd a golyók ellen". Az átrajzolt karikatúrán viszont ezt az egyiptomi tüntetésekre reagáló címlapot tartja elé a Charlie Hebdóban Charb néven rajzoló, – a szerkesztőség elleni támadásban az egyik meggyilkolt – karikaturistája, Stéphane Charbonnier. A diák karikatúrájának szövege: a Charlie Hebdo nem véd a golyók ellen.

Vajon hol vannak a szólásszabadság határai? Az előzetes letartóztatással nyomatékossított jogértelmezés szerint ugyanis bárkivel és bármivel lehet viccelni, kivéve a Charlie Hebdóval. A rendőrök szerint itt a szólásszabadság határa: letartóztatták a fiút a terrorizmus dicsőítéséért, amiért akár többérvényi fegyház is kaphat.

A Charlie Hebdo kitüntetése

A PEN irodalmi és emberi jogi szervezet márciusban jelentette be, hogy a Charlie Hebdo a PEN Amerikai Központjának május 5-i gáláján Toni és James C. Goodale-díjat kap *a szólásszabadság bátor képviselétéért*. A Charlie Hebdo francia satirikus magazin díjat átvevő képviselőit – néhány író bátor tiltakozása ellenére – álló ovációval köszöntötték kedden a nemzetközi írószervezet New York-i Természettudományi Múzeumban megrendezett irodalmi gáláján.³²⁴

"Mi az igazság?" (Jn 18,38)

A János-passióban Jézus Krisztus vallja magáról a kihallgatás során: "*Arra születtem, s azért jöttem a világra, hogy tanúságot tegyek az igazságról. Aki az igazságból való, hallgat szavamra.*" Erre válaszul hangzik el Pilátus merengő kérdése: *Ti esztin alétheia - "Mi az igazság?"* (Jn 18,38)

Először is le kell szögeznünk a filozófiailag és teológiailag egyaránt megerősített állítást, hogy az emberi intellektus képes megismerni az igazságot.³²⁵ Az Egyház dogmatikus hite, minden tanítóhivatali megnyilatkozása és tevékenysége ezen a meggyőződésen nyugszik. Az igazság ontológiailag és logikailag is megelőzi a tagadást. Soha nem kereshetnénk az igazságot, ha nem tudnánk róla. Az igazságra való rákérdezés lehetőségi feltétele és vezérlője az igazság. Sohasem kérdezhetnénk arra, amiről eleve semmit sem tudunk.

Másodsorban észrevehetjük, hogy az ember az igazságra való rákérdezésben szembesül önnön paradoxonával: bár ő maga véges (kontingens, történelmi, metodikai határoeltság), mégis vágyik a végtelenre, a teljességre. Az igazságra való rákérdezés során az embernek rá kell jönnie, hogy lénye legmélyén a teljes igazsághoz van rendelve, ezért az igazság kérdése az embert Istenhez vezet el. Az ember állandó kérdése annak a jele, hogy ráutalt egy tőle nagyobb válaszra, a Teljességre, aki maga az Isten.³²⁶ A teológia szerint a történelem voltaképpen út a kifürkészhetetlen Titok felé.³²⁷

³²⁴ <http://www.napigazdasag.hu/cikk/42741/> (U.I.: 2015.06.10.)

³²⁵ II. János Pál pápa: Fides et Ratio 13. p.

³²⁶ Papp Miklós: *Az Igazság az örökmécsnél van. Az erkölcsi igazság komplexitása*. In: Az Igazságról, Sapientia Füzetek 19, Vigília Kiadó, Budapest 2011, 144. p.

³²⁷ II. János Pál pápa: Fides et Ratio, 11. p.

Az ember azonban nemcsak “kérdező” lény, hanem az isteni kinyilatkoztatás okán – és ontológiailag ez az elsődleges – “meghívott, megszólított” is. Az igazság keresése és követése a lelkiismeret legfontosabb kötelessége. Ez az, amire a lelkiismeret szabadsága irányul. Ahogy Szent II. János Pál tanítja³²⁸: ha létezik az igazság keresésében a saját út tiszteletben tartásának joga, akkor előbb és még inkább létezik mindenki súlyos kötelezettsége az igazság keresésére és a megismert igazsághoz való ragaszkodásra.³²⁹ *Boldog John Newman* bíboros, aki a lelkiismeret jogainak jeles képviselője, ebben az értelemben állította nagyon határozottan: “A lelkiismeretnek azért vannak jogai, mert vannak kötelességei”.³³⁰

Az ember tehát metafizikai értelemben szellemi lény, akinek méltósága a végtelen abszolútumra (Istenre!) irányuló teremtett személy mivolta felől közelítve válhat csak érthetővé.

Az emberi a létnek, a tiszteletnek és a méltóságnak ez az abszolút jellege nem tekinthető autonómnak és nem vezethető le teljesen saját alapjából. Az ember véges és mulandó lény, ezért az ember az abszolútumra vonatkozó lényegét nem vezetheti le a saját immanenciájából, hanem csak a *transzcendenciában* alapozhatja meg, amely felé a szellem irányul. Abszolút méltóságot csak egy abszolút Istennel kapcsolatban lehet feltételezni. Így ha a megértést következetesen végezzük, szükségszerűen fölfedezzük az igazságkereső ember vallásos természetét.

A kultúra a megismert igazság közösségi kifejeződése

A kultúra a közösség életét alakító ismeretek és értékítéletek történelmileg kialakult közösségi kifejeződése. A kultúrában olyan megértésről van szó, amely egyben gyakorlati tudást is közvetít, olyan tudást, amelyhez az értékek, az erkölcs dimenziója szervesen hozzátartozik.³³¹

A kultúra alapvető kapcsolatban van a hittel. Mindig ott van az istenségre irányuló kérdés, mint a tulajdonképpen legfontosabb kérdés, mindig benne van az emberre és a világra irányuló kérdésben, sőt meg is előzi azt. Az Istenre irányuló kérdés megválaszolása által lehetséges a világ és önmagunk megértése is. Az emberiség nagy kultúráiban mindig markánsan megjelenik az istenihez való viszony rendezése. Az “ősök” bölcsessége, a kinyilatkoztatásszerű kezdeti hagyományokra, az istenekkel való érintkezés korára, tehát minden dolgok alapjával való eredeti érintkezésre vezet vissza magát a legprimitívebb kultúra is.³³² A katolikus keresztény hit a legfontosabb kultúrateremtő erő, mert megmondja, hogy kicsoda az ember, és mit kell kezdenie az életével.

A kultúra természete szerint fejlődőképes. A kultúra mindig az új valósággal való találkozásban, és az új felismerések feldolgozása által bontakozik ki. A kultúra történelmi jelleggel bír, tovább tud haladni, képes megnyílni, találkozni. (Meg kell említenünk, hogy itt döntő különbség van a kozmikus-statikussal és a történelmi kultúrák között.)³³³

Bár a kultúra lényegét tekintve kapcsolódik a hithez, paradox módon a vallástalanságnak is megvan a maga “kultúrája”. Nem létezik hit, amely ne kötődne kultúrához, de ez fordítva is igaz: a vallástalan kultúra sincs meg a modern technikai civilizáción kívül.³³⁴ A technikai civilizáció egyáltalán nem semleges vallási és erkölcsi szempontból. Az igazodási pontokat és magatartásokat megváltoztatja, és gyökeresen átalakítja a világ értelmezését.³³⁵

³²⁸ II. János Pál pápa: *Vēritatis Splendor* enciklika, 34. p.

³²⁹ Vö. *Dignitatis Humanae*. Továbbá: XVI. Gergely: *Mirari vos arbitramur* enc., 1832. VIII. 15.; IX. Pius: *Quanta cura* enc., 1864. XII. 8.; XIII. Leó: *Libertatis praestantissimum* enc., 1888. VI.20.

³³⁰ Newman, John Henry: *Certain Difficulties*. London, 1868. 2. köt. 250. o.

³³¹ Ratzinger, Joseph: *Hit, igazság, tolerancia. A kereszténység és a világvallások*. Jövőegyetem könyvek, Budapest, 2014. 46. p.

³³² Vö. Eliade, Mircea: *Mítoszok, álmok és misztériumok*. [ford. Saly Noémi]. Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2006.

³³³ Vö. Eliade, Mircea: *Az örök visszatérés mítosza avagy a mindenség és a történelem*. [ford. Pásztor Péter] – Európa, Budapest, 1998.

³³⁴ Ratzinger, Joseph: *Hit, igazság, tolerancia. A kereszténység és a világvallások*. Jövőegyetem könyvek, Budapest, 2014. 48. p.

³³⁵ Uo. 58. p.

Tolerancia a kultúrák között

A kultúrák találkozása az emberiség antropológiai egységén alapul. Az emberi nem történelme és közösségalkotó tevékenysége minden különbözősége ellenére metafizikai értelemben egyetlen egy és ugyanazon lény. Ezt az egy és ugyanazon lényt pedig maga az igazság érinti meg. A különbözőség mindenek előtt abból adódik, hogy az emberi szellem befogadó és felfogó képessége is véges, az áteredő bűn következtében ráadásul elhomályosult. Senki sem tudja megragadni az egészet, és nem mentes a tapogatózás gyötrelmétől. Ezért mondhatjuk, hogy csak az emberre vonatkozó közös igazság vezetheti el a kultúrákat egymáshoz, amely az Istenre és az egész valóságra vonatkozó kérdést és igazságot is mindig magában foglalja.

A kereszténység egészen sajátos hatással bír a kultúrák találkozásának folyamatában. A kereszténység a maga emberképével, egyedülálló kultúrafelfogásával az egyes kultúrákat képes a saját lényege felé fordítani, benső középpontjához vezetni, s ekképpen az igazság felé kormányozni. Éppen ez lehet a kereszténység pótolhatatlan hozzájárulása a kultúrák közötti méltó, toleráns viszonyok kialakításához, mint egyetlen hiteles lehetősége annak, hogy megszűnjenek a merev szembenállások, és helyes értelemben véve kiegészíthessék egymást, hiszen a központi igazsághoz igazodva mindenki a saját termékenységét is ki tudja bontakoztatni.

Az igazság tagadása a kultúra tagadását is jelenti

Korunkban az igazságot előszeretettel helyettesítik a többség véleményével. A relativizmus diktatúrájában mindenkire érvényes igazság nem létezik. A kultúrák sokasága mindannyiunk totális viszonylagosságának a bizonyítéka. Ebben a felfogásban a kultúrát szembeállítják az igazsággal. Mivel az igazság keresése és megélése a kultúra benső lényegéhez tartozik, ezzel a legmélyebb ponton támadják magát a kultúrát, és vonják kérdőre az emberlét metafizikai lényegét. Ez a relativizmus korunk legmélyebb problémája, mert a társadalmi életet alapszövetében kezdi ki, és az ellenálló- és alkalmazkodóképesség lehetőségét vonja el, szó szerint kulturálatlanná tesz.

A vallások különbözősége

Joseph Ratzinger bíboros, a későbbi XVI. Benedek pápa hívja fel a figyelmet³³⁶, hogy a modern ember sajátosságához tartozik, hogy egy adott vallás igazságra formált igényét többnyire már nyers tagadásra sem igen méltatja, és pontosan ezt az igényt kívánja viszonylagossá tenni, amikor azt mondja: sok vallás van. E mögött az a meggyőződés figyelhető meg, hogy a változó alakjuk ellenére lényegét tekintve a vallások mind ugyanazok, ezért teljesen legitim és problémamentes, hogy mindenkinek megvan a maga vallása. Ez a nézet azonban nem felel meg a vallás hermeneutikájának, sem történetiségének, mert statikus képben szemléli a vallásokat, nem látja a köztük mutatkozó átmenetet, és teljesen felszínes a szellemi tartalom megítélésében. Valóban létezik persze egyfajta azonosság: kétségtelenül létezik a "szellemi tapasztalásnak" olyan hasonlósága, amely döntőbb, mint a külső formák különbözősége.

A vallás és a hit viszonya egészen különböző lehet. A hit fogalma egyáltalán nem fordul elő az összes vallásban, és nem is játszik lényeges szerepet mindegyikben, és amennyiben egyáltalán előfordul, nagyon különböző dolgot jelent. De hasonlóképpen nagy különbségeket fölfedezve beszélhetünk az üdvösséget illetően is, amely kérdés egyáltalán nem jelenik meg mindenhol, és ahol mégis feltűnik, ott olykor egészen eltérő értelmezésben. A vallások a végső céljukat tekintve is igen különbözőek. Egyáltalán nem célja mindegyiknek, hogy az emberhez eljuttassák Istent, az embert pedig Istenhez. A vallások egészen eltérően viszonyulnak a transzcendenciához, feltéve, ahol egyáltalán ismerik azt; markánsan különbözőek az istenképek, lényeges eltéréseket láthatunk az istenség és az ember, az istenség és a világ, valamint a világ és az ember közötti viszony leírásaiban, az emberképet illetően. A vallási jelenség változatosságára vonatkozó példákat hosszan sorolhatnánk.³³⁷

³³⁶ Lásd idézett mű.

³³⁷ Eliade, Mircea: *Vallási hiedelmek és eszmék története I-III.*, [ford. Saly Noémi] Osiris, Budapest, 1995.

Mindebből látszik, hogy az értelem számára a relativizmus minden vallást összerosni igyekvő javaslata nemcsak járhatatlan, de egyenesen megtévesztő és veszélyes, amikor "vallási békét" sürget a tolerancia nevében.

Az igazság keresésének főbb zsákutcai

Az első zsákutca, amit itt bemutatunk, a *szubjektivizmus* filozófiai irányzata, mely a cselekvés alanyának, a személynek túlzott jelentőséget tulajdonít. Itt az igazság teljesen az egyén saját tetszésének van kiszolgáltatva. Ebben az esetben bármilyen bűn esetén korlátlanul lehet hivatkozni a lelkiismeretre.

A *relativizmus* nézete szerint minden, ami van, csak valamihez viszonyítva van. (Pl. a megismerés tárgya megismerőhöz (ismeretelméleti relativizmus), a jó vagy rossz a cselekvőhöz, a kultúrától függő körülményekhez és egymáshoz (*etikai relativizmus*). A tétel önmagát cáfolja, hiszen ha ez a relativizmusra is érvényes, akkor ellentmondás áll elő (*transzcendentális retorzió*).

Az *indifferentizmus* közömbösséget, közönyt jelent (lat. indifferentia). Általános értelemben az akarati állásfoglalás hiánya, szoros értelemben az érzelem és az akarat mozdulatlansága az előtte álló tárgyra vonatkozóan. a kötelező állásfoglalás elmulasztása vagy megtagadásaként a lelki restség egyik formája. A hit igazságaival szemben gyakorolt indifferentizmus (hitközöny) teológiai szempontból bűn Isten szeretete ellen, mert elhanyagolja vagy visszautasítja az isteni szeretetét.

A *pluralizmus* szerint a valóság egymást kiegészítő vagy egymással szemben álló értelmezéseit el kell fogadni, nem lehet egy fölöttük álló egységre, alapelve visszavezetni. A pluralizmus akkor válik veszélyessé és illegitimé, amikor homogenizál, mintha mindenkinek egyformán volna igaza, vagyis elvileg tagadja az abszolút igazság létét, egyúttal a hazugság és a tévedés lehetőségét. A pluralizmus a maga radikális formájában végső soron az emberiség egységét tagadja.³³⁸

A *személyes intuícióba* vetett hit azáltal válhat tévúttá, hogy elhanyagolja, sőt feleslegesnek, mi több, károsnak is tekinti az igazságért folytatott munkát, erőfeszítést, töprengést, elveti az értelem jelentőségét, és túlzott hangsúllyal és az értelem kontrollja nélkül fogadja el a személyes meglátás és lelkiismeret indításait.

A *konszenzus-elmélet* szerint az igazság sokak megegyezésének az eredője, pusztán statisztikai, matematikai absztrakció, semmi más. Szó sem lehet kinyilatkoztatott isteni törvényre és parancsra, metafizikai megfontolásokra hivatkozni, valójában az igazságról mint olyanról nem szabad beszélni, hanem fel kell azt cserélni a többségi véleménnyel.

Az *ortopraxis* egyedüli szempontként való kezelésének tévedése esetén az *orthodoxia* (igaz hit) helyett *ortopraxis* (igaz élet) a fő kérdés. A gyakorlat előnyben részesítésre, sőt kizárólagossá tétele marxista örökség, úgy is mondhatnánk, hogy annak legnagyobb tévedése. Mert hogyan is vagyok képes helyesen cselekedni, ha egyáltalán nem tudom, mi a helyes?³³⁹

A tolerancia diktatúrájának bukása

Az újkor radikális szabadságvágya és a tolerancia relativista diktatúrája mögött alapjában véve egész egyértelműen a következő sátáni ígéret áll: "olyanok lesztek, mint Isten". (Ter 3,5) A összes modern szabadság-mozgalom rejtett célja, hogy végre olyanok legyünk, mint Isten: semmitől és senkitől ne kelljen függnünk, ne vegyenek körbe bennünket semmilyen korlátok, és senki akarata ne korlátozhasssa, sőt lehetőleg ne is befolyásolhasssa a miénket. Csakhogy az isteni lényeg nem egoista! Az ilyen isten nem Isten, hanem bálvány, sőt az ördög maga, aki Isten paródiája, isten majma. "Az igaz Isten ugyanis lényege szerint teljesen másért való lét (Atya), mástól való lét (Fiú) és másokkal való közösség (Szentlélek). Az ember éppen azért képmása Istennek, mert emberségünk lényegét is a mástól, a mással és a másért való lét jelenti."³⁴⁰ Ahol az ember ettől próbál megszabadulni, ott az

³³⁸ Ratzinger, Joseph: *Hit, igazság, tolerancia. A kereszténység és a világvallások*. Jövőegyetem könyvek, Budapest, 2014. 62. p.

³³⁹ Uo. 93–96. p.

³⁴⁰ Ratzinger, Joseph: *Hit, igazság, tolerancia. A kereszténység és a világvallások*. Jövőegyetem könyvek, Budapest, 2014. 189. p.

elembertelenedés felé halad. Az igazság lerombolásával magának a létnek a lerombolása felé, egy önmagának ellentmondó, önmagát felszámoló létezés irányába, amit joggal *pokolnak* nevezhetünk.

„Minden önmagával meghasonlott ország elnéptelenedik, minden önmagával meghasonlott város vagy ház elpusztul.” (Mt 12,25) A tolerancia diktatúrájának az ereje az emberi élet végső céljának az elfeledtetéséből táplálkozik. Ha az ember már nem tekinti önmagát antroposznak, aki fölfelé tekint, végső vonatkoztatási pontját nem az üdvösségben és örök életben leli meg, elveszíti az Istennel való élő kapcsolatot, és ezzel mindent, ami biztonságot adhat az életben. Ezáltal pedig minden értelmét veszíti, és minden szó és tett hamissá válik. A tolerancia sem lesz egyéb, mint palástja a hazugságnak, és a cinkosság ideológiája az önzésben és a hiúságban. Ezen az úton lehet járni egy ideig, de a meghasonlás olyan nagy, hogy életben maradni hosszútávon így nem lehet.

A tolerancia diktatúrája gyilkos, mert nemcsak hogy képtelen valódi békét megalapozni, de az igazság kérdésének az elsumákolásával, sőt tagadásával a konfliktusok legfőbb melegágyává válik, és az embert a legbensőbb természetével fordítja szembe. Az ember önmaga, a felebarát, és Isten ellenségévé válik. Ez azonban törvényszerű bukáshoz vezet.

A Katolikus Egyház hite és tanítása, és maga a katolicitás – ami az “egész szerint” valóságot jelent – voltaképpen az egység csodája. Pünkösdkor (vö. Apcsel 2) nem valami „egyennyelv” („egyencivilizáció”) születik, hanem egység valósul meg a sokaságban. Péter apostol pünkösdi beszédében a sok nyelv és kultúra az egy szellemben érti meg egymást. A keresztény hit az egészen egyedülálló üzenetével, ahogyan képes hatni a társadalomra és a globális világra, a hiteles és valódi, vagyis megalapozott és magasrendű célra irányuló tolerancia páratlanul biztos útjaként jelenik meg.

Alapos filozófiai és teológiai megfontolásban beláthatjuk, hogy nem a relativizmus bizonyul igaznak, amely az embert végső soron megfoghatatlanná teszi, hanem az emberi lét metafizikai és ontológiai egysége. Az az igazság, amely nagyobb nálunk, és ezért mindnyájunkat érint. Aki ettől az egységtől és az igazságtól való függéstől szeretne megszabadulni, a maga emberi lényegét tagadja.

A kereszténység istenfogalma a maga teljességét Szent János szavaiban nyeri el, aki azt mondja: “Isten a szeretet” (1Jn 4,8). Isten, aki maga az igazság, maga a szeretet is.³⁴¹ Ennek megértése vezethet el bennünket annak belátásához, hogy a tolerancia a végső biztosítéka Isten irántunk való irgalma és gyöngéd szeretete. Az igazság, amit keresünk, maga a szeretet.

Referenciák

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai. Diós István (szerk.), SZIT, Budapest 2007.

Biblia – Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás. SZIT, Budapest 2015.

Dominus Iesus, A Hittani Kongregáció nyilatkozata Jézus Krisztus és az Egyház egyetlen és egyetlen üdvözítő voltáról. [ford. Diós István] SZIT, Budapest 2007.

Denzinger, Heinrich – Hünermann, Peter: *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai.* Szent István Társulat, Budapest 2004.

Eliade, Mircea: *Az örök visszatérés mítosza avagy a mindenség és a történelem.* [ford. Pásztor Péter] Európa, Budapest, 1998.

Eliade, Mircea: *Mítoszok, álmok és misztériumok.* [ford. Saly Noémi] Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2006.

Eliade, Mircea: *Vallási hiedelmek és eszmék története I-III.* [ford. Saly Noémi] Osiris, Budapest, 1995.

Harmai Gábor, *Ahogy én megkönyörültem rajtad... – A Mt 18,28b fordítása és a szívtelen szolgáról szóló példabeszéd értelmezése.* Magyar Sion, új folyam V. / XLVII. (2011/1) 37–40.

Nestle-Aland: *Novum Testamentum Graece – The scholarly edition of the Greek New Testament.* Deutsche Bibelgesellschaft, 2012.

³⁴¹ Ratzinger, Joseph: *Hit, igazság, tolerancia. A kereszténység és a világvallások.* Jövőegyetem könyvek, Budapest, 2014. 175. p.

- Papp Miklós: *Az Igazság az örökmécsnél van. Az erkölcsi igazság komplexitása*. In: *Az Igazságról*, Sapientia Füzetek 19, Vigília Kiadó, Budapest 2011.
- Ratzinger, Joseph: *Hít, igazság, tolerancia. A kereszténység és a világvallások*. Jövőgyetem könyvek, Budapest, 2014.